

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep,
0030 Oslo

Deres referanse:
24/1412

Vår dato:
31.05.2024

Vår referanse:
Siri Espe, Interessepolitisk leder
siri@ungefunksjonshemmede.no

Hørings svar Unge funksjonshemmede – NOU 2024:4 Voldtekt – et uløst samfunnsproblem

Overordnet mener Unge funksjonshemmede at utvalget har levert en svært god utredning. Vi er enige i utvalgets situasjonsbeskrivelse. Vi er også spesielt glade for at funksjonshemmede trekkes frem som en utsatt gruppe for å oppleve voldtekt, samt at de særegne problemstillingene som funksjonshemmede kan oppleve i forbindelse med voldtekt er nevnt spesifikt.

Unge funksjonshemmede mener at alle tiltakene utvalget anbefaler burde innføres, men ønsker likevel å trekke frem særlig fire tiltak vi mener er ytterst nødvendig at innføres snarest.

22.2.5 Et kompetanseløft i tjenestene.

Utvalget anbefaler at det utarbeides en langsiktig plan for et kompetanseløft om seksuell vold i det offentlige tjenesteapparatet, som også omfatter kunnskap om utsatthet og sårbare gruppers behov. Dette kompetanseløftet skal gjelde både barne- og familievern, barnehager og skoler, helsetjenesten, kriminalomsorgen, politi, påtalemyndighet og domstol. Dette mener Unge funksjonshemmede er et helt essensielt tiltak å innføre, og vi er takknemlige for at utvalget ettertrykkelig vektlegger behovet for økt kunnskap om utsatthet og sårbare grupper, herunder funksjonshemmedes, behov.

Unge funksjonshemmede er kjent med at funksjonshemmede kan oppleve å bli ansvarliggjort for overgrep de utsettes for. For eksempel kan dette innebære at det stilles spørsmålstegn ved hvorvidt man har tatt ansvar for egen funksjonsnedsettelse, eller hensyntatt sårbarheten ved å ha en funksjonsnedsettelse i forkant av overgrepene. Unge funksjonshemmede er også kjent med at tegn på at man har blitt utsatt for overgrep kan tolkes som et resultat av ens funksjonsnedsettelse eller kroniske sykdom. Andre igjen forteller om opplevelser med å ikke bli tatt på alvor når de henvender seg til helsevesen og hjelpeapparat etter opplevde overgrep. Noen opplever at overgrepene de har blitt utsatt for anses som mindre alvorlige ettersom de

selv ikke oppfattes som seksuelle vesener. Andre igjen møter en holdning om at de som funksjonshemmet har nok å stri med, og at overgrepene man har blitt utsatt for med fordel burde anses som uheldige seksuelle opplevelser. Dette svekker kvaliteten på helsetilbudet voldtektsutsatte med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer får. Ikke minst svekker det tilliten til helsevesenet og hjelpeapparatet. I tillegg skaper dette en barriere for å oppsøke hjelp eller anmelde overgrep.

Videre ser vi et stort behov for økt kompetanse om interseksjonalitet, og opplevelsen av å oppleve overgrep i en funksjonshemmet kropp. Personer med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer som opplever overgrep og vold kan blant annet oppleve at deres funksjonsnedsettelse eller assistansebehov brukes mot dem. For eksempel kan dette være å fjerne/ødelegge hjelpemidler, eller på andre måter gjøre personen mer fysisk begrenset for å lettere kunne utøve overgrep eller vold. Andre opplever at de må bytte seksuelle tjenester mot nødvendig assistanse eller at assistanse tilbakeholdes mot sex. For mange kan dette resultere i skam og utrygghet i egen kropp knyttet til funksjonsnedsettelsen. På samme måte kan det resultere i en opplevelse av å ikke lenger eie egen kropp.

Unge funksjonshemmede er også kjent med at overgrepsutsatte med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer opplever å møte et helsevesen som ikke tar inn over seg hele mennesket. Flere opplever at helsepersonell ved krisesenter eller hjelpeapparat for vold og overgrepsutsatte har mye kompetanse på overgrep, men svært lite på funksjonsnedsettelse. På samme måte har gjerne helsepersonell man møter ellers i helsevesenet mer kompetanse om funksjonsnedsettelse, men til gjengjeld svært lite kompetanse på overgrep. Dette kan også gjøre det problematisk for flere å be om tilrettelegging ved helseundersøkelser generelt. Til eksempel kan man ha behov for å ha med en trygg person i undersøkelsesrom, få lov til å beholde klær på, ønske kvinnelig behandler og liknende. Ikke alle ønsker å være åpne om å ha opplevd overgrep, men erfarer likevel å ofte måtte fortelle om overgrepene for å motta ønsket tilrettelegging.

Kvinner generelt, og funksjonshemmede kvinner spesielt, får i dag ikke den oppfølgingen og hjelpen de har behov for, fra det offentlige tjenesteapparatet etter opplevd voldtekt. Nå må noe gjøres.

22.3.2 Et massivt løft for å forebygge voldtekt.

Utvalget anbefaler et massivt løft for å forebygge voldtekt. Unge funksjonshemmede er helt enige med utvalget, og støttet i stor grad utvalgets foreslåtte innsatsområder for å løfte forebyggingen av voldtekt. Vi er spesielt opptatt av at seksualitetsundervisningen i skolen styrkes, og er glade for at utvalget påpeker behovet for å utarbeide seksualitetsundervisningen og retningslinjene for denne i samråd med barn og unge selv, samt organisasjoner med relevant erfaring. Vi er også glade for at utvalget understreker at seksualitetsundervisningen må være representativ for alle barn og unge, også for funksjonshemmede barn og unge, og at alle skal delta i seksualitetsundervisning.

Funksjonshemmede er ikke representert i seksualitetsundervisningen, og mange unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer opplever å bli tatt ut av klasserommet når resten av klassen har seksualitetsundervisning med en begrunnelse om at “det ikke er relevant for dem å lære om”. Manglende representasjon av funksjonshemmede kan gjøre at unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer ikke har kunnskap om hva som er greit og hva som er grenseoverskridende. Det bidrar i tillegg til at majoritetsungdom heller ikke får utfordret fordommene som allerede finnes, om at funksjonshemmede ikke er seksuelle. Dette gjør det enklere for en overgriper å normalisere volden hen utøver.

En styrket, helhetlig og representativ seksualitetsundervisning har vi i Unge funksjonshemmede jobbet hardt for i lang tid, og mener det er på høy tid at regjeringen legger de nødvendige føringene som skal til for at alle barn og unge i Norge skal få en likeverdig og bedre seksualitetsundervisning.

22.4.8 Likeverdige støttetjenester for alle utsatte.

Utvalget anbefaler at det etableres et styrket utdanningstilbud til helse- og omsorgspersonell som omfatter forskningsbasert kunnskap om risiko, forekomst og konsekvenser av seksuell vold blant sårbare grupper. Utvalget anbefaler videre at Helsedirektoratet utarbeider konkrete retningslinjer, i samråd med relevante brukerorganisasjoner, for å sikre alle sårbare voldtektsutsatte tilgang til støttetjenester av likeverdig kvalitet. Unge funksjonshemmede mener dette er et svært viktig tiltak, og ønsker å understreke at det finnes mange gode ressurser og mye viktig kunnskap blant interesse- og brukerorganisasjoner som både kan bidra til et styrket utdanningstilbud og til gode retningslinjer for tilgjengelige støttetjenester. Vi synes det er veldig positivt at utvalget understreker at ikke alle har lik tilgang til støttetjenester, og at bruker- og interesseorganisasjoner må involveres når retningslinjer skal utarbeides.

22.6 En satsning på forskning om seksuell vold.

Utvalget anbefaler at det etableres et forskningsprogram om kjønnsbasert vold i regi av Norges forskningsråd. Utvalget understreker videre at vi har store kunnskapshull om voldtekt som rammer særlig sårbare personer, og at dette må prioriteres. Unge funksjonshemmede er helt enige med Utvalget og ønsker å understreke behovet for mer forskning og kunnskap om funksjonshemmede som utsettes for overgrep.

Avsluttende kommentarer.

Til slutt ønsker vi å påpeke at Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) ikke omtales i NOUen som et viktig forebyggende tiltak for funksjonshemmede som står i fare for å utsettes for voldtekt. Assistanseordningene i Norge er i dag lagt opp slik at man får færre BPA timer dersom man har en samboer. For noen innebærer dette at personen som utøver overgrep også er personen som utøver nødvendig assistanse. Dette skaper barrierer for å oppsøke hjelp eller for å fjerne seg fra den voldelige relasjonen. Ikke minst gjør dette at mange vegrer seg for å anmelde voldtekt i frykt for å miste nødvendig assistanse.

Utover dette innspillet stiller Unge funksjonshemmede seg bak høringssvaret til Nasjonalt SRHR-nettverk.

Med vennlig hilsen,

Ingvild Østli
Generalsekretær Unge funksjonshemmede

Ingrid Thunem
Styreleder Unge funksjonshemmede